

Nro 45.

A' FELS. R. TSASZARNAK ÉS A. KIRALYNAK
KEGYELMES ENGEDELMÉBÖL.

*Költ Bétsben Decembernek 2-dik napján 1794.
esztendőben.*

B É T S.

Monyorókereki Gróf Erdödy János Nepomokot,
Varasd Vármegyének örökös és fő I. pányát,
Toth Horváth és Dalmátzia országoknak Ban-
nyát, Ts. K. belső, és valóságos Status Taná-
tsost, a' Fels. Horváth országi Banalis Táblának
Előülőjét, egy magyar hulzár, és két banalis gya-
log regementnek tulajdonosát, Feldmarsal Lajti-
nántságból lovas Generálisságra méltóztatta Fels.
Fejedelmünk kegyelmesen emelni.

Azon hasznos Társaságnak, melly ennekelőtte
két esztendővel, a' Báts Vármegyében, nevez-

tessen Monostorszeg és Földvár közt készitetendő, és a' tiszából a' Junaig huzattatandó, 's a' Magyar Országi kereskedésre nézve, el kerülhetetlenül szükséges vizi tsatornának készítésére öszve állott, igirtetett 25 esztendőig tartó privilégiumot, és az udvari Magyar Kamarával, Martiusnak 27 napján, 1793-ik esztendőben kötött contractust, kegyelmes igiretének hé tellyesítésére, méltoztatott ő Felsége meg erősíteni, 's azon privilegiumot, múlt Septemb. 22-ik napján, a' Fels. Kir. udvari Magyar Kancellária által ki is készitetni.

Ezen felettébb hasznos munkával való tökéletes meg elégedésének ki nyilatkoztatására, méltoztatott ő Felsége minden, azon vizi tsatornához szükséges épületeket, és személyeket a' közönséges adónak terhe alól fel szabadítani, a' hajóknak a' Magy. Kir. tzipmerrel fel ékesitetett vitorlákat, és magának a' Társaságnak ezen nevet: *Királyi privilégiált Magyar hajókázó Társaság* viselni, 's végre azon már tsak nem egészlen tökéletességre ment vizi tsatornát *Ferentz Kanálisának*, avagy *Tsatornájának* neveztetni engedni.

Minthogy ez a' felettébb hasznos tárgy, mind a' Magyar hazát közönségessen, mind az ezen Társaságban lévő személyeket különösen nagyon interessálja: ahozképest szükséges lészzen, ezen Társaság, és Fels. Kir. Kamara közt 1793-ik esztendőben *Mart. 27* ik napján tökéletességre ment Contractusnak tzipkelyeit, summásan a' Magy. Publicum szemei eleibe terjeszteni.

1. *Tzik.* Mivel ez a' canalis jobbadon a' Bács Vármegyei Kamarális jószágon fog által húzattatni, egyedül az azon való hajókázás engedtetik meg a' Társaságnak, a' több Kir. beneficimoknak gyakorlása pedig, ennekutánna is az uraságé fog lenni; következésképen, a' földes uraságnak hire és meg egyezése nélkül, sem kortsmát, sem mélszárfszéket, sem malmot nem lészzen szabad epi-

teni a' Társaságnak. Mindazonáltal hogyha előre jelenténdik magokat, 50 forint elztendei árenda fizetés mellett, a' földes uraság jussainak meg es-mérése vegett, meg fog engedtetni, hogy munká-saiknak mind italt, mind eleséget szolgáltathassa-nak, az alatt, mig a' tsatorna tökéletességre me-nénd, következő fel tételek mellett. *a)* Hogy az italt tsak egyedül a' munkának helyén, égye-dül a' munkásoknak szabad leszen ki mérni. — *b)* Nem szabad leszen a' kortsmárosoknak a' job-bágyoknak házaikban italt ki mérni, vagy azt horódó számra el adni. — *c)* A' canalist igazga-tóknak passusa, avagy szabadtság levelek nélkül senkinek sem fog szabad lenni, az uraság jószágá-ba italt bé vinni. — *d)* A' munkásokon kívül senkinek sem italt, sem eleséget nem leszen szabad él árúlni. — *e)* Minthogy ez a' canalis Zombor Szabad Kir. Várasának földjén fog által vitettet-ni, a' bor méres, és eleség árulás vegett, azon vá-rosnak előjáróival égyezzenek meg a' Társaság-nak tagjai. — Továbbá ezen contractusnak egész ideje alatt meg engedtetik a' Társaságnak a' ha-lálzat 50 forint elztendei árenda fizetés mellett; de mivel a' canalis nemtsak a' kamarális, hanem más földes uraságok józágaikon is által fog men-ni: szükség leszen a' Társaságnak azon uraságok-kal is az iránt égyességre menni. — Végre a' ca-nálisnak töltésein termendő fű is a' Társaságé le-szen, mellyhez azoknak az uraságbeli jobbágyok-nak, a' kiknek földjeiken a' canalis által megyen, de ezen kárvallások másutt ki fog potoltatni, sem-mi jussok nem leszen az azokon termendő fűhöz, és barmaiknak legeltetéséhez.

2. A' canalison innen és túl lévő uraság és jobbágyság földjei közt lévő egyességnek fenntartása végett, köteles leszen a' Társaság, tulajdon költségen annyi hidat építeni, és mindenkor jó állapotban tartani, a' mennyi a' mostan lévő közönséges utakhoz képest elegendő fog lenni. Mivel pedig azon privilegiált 25 elztendők alatt

minden haszon és nyereség egyedül a' Társaságé lesz, mind a' canalisnak, mind az azon építendő hidaknak tulajdon költségével való fel tartására fog köteleztetni, és azért sem az uraságtól sem a' hidon által járandó publicumtól, semmi névvel nevezendő adófizetést nem kívánhat.

3. A' privilégiált 25 esztendőknél el forgása alatt egyedül ez a' Társaság fogja a' szükséges sót másuva vitetni, mellynek mázsájától Szegedtől Eszékig 17, Mohátsig 21, Földvárig 24 kr. fog fizettetni. Továbbá ennek a' Társaságnak engedetik, az esztendőnként Szólnoktól Pestig vitettetni szokott 70 ezer mázsa sónak vitettetése is, mellytől minden mázsáért 40 kr. fog fizettetni; sőt ha kívánandja, fellyebb is, t. i. a' Komáromi, Györi, és Pisoni só tárig is fel szállíthatja ezen quantumot. Ellenben a' Bajai és Dunavetsei só magazinumokba csak azt a' sót viheti ez a' Társaság, a' mit a' paraszt önkényén, és kényszerítés nélkül el nem akar szekeren vinni, és *Bajáig* épen annyi fog egy mázsától fizettetni, mint *Mohátsig*, *Dunavetseig* pedig annyi mint *Földvárig*. — Hogyha a' fent fel jegyzett 70 ezer mázsa són kivül a' szabados szekerezésnek szüke miatt, többet is szükség vólna vinni, ennek vitele is meg engedtetik, és hasonlóképen mázsajáért 40 kr. fog a' Társaságnak fizettetni, e' mellett mind hajokra mind azokból való ki hordatásáért tejendő költségek vizsza fog fordittatni, és a' harminzadokon is szabad által menetel engedtetni; úgy mindazáltal, hogy valamint ennekelötte, úgy ennekutánna is tartozzanak a' vivők, a' vijendő jószágért jól alani, külömben nem is botsátkozhatik a' Felsőudvari Magyar kamara velek alkuba.

4. Mivel ezen Társaságnak, minden *militaris* és *aerarialis* dolgoknak, a' mostani taksa szerént, mellyet a' privilégiált 25 esztendő alatt fel emelni nem lehet, viteléhez, mások előtt való jussa vagyon; úgy mindazáltal, hogy mind a' *militare-nek*, mind más Jurisdictionoknak minden-

kor szabadságokban áll, jószágaikat, tettzesek szerént, a' canálison kívül is, másuva szállítani, hogyha a' compánia az igirt jutalomért fel nem akarná azoknak vitelét vállalni; tehát a' priviilegiált 25 esztendőknél elő folyása után köteles lesz a' Társaság minden aerarialis dolgokat, nevezetessen pedig a' sőt azon árron, a' mellyen mások azoknak vitelét magokra vállalják, egyik vagy másik résznek kára nélkül, magára vállalni; közönségesen, egy időtől fogva a' másikkig megmutatni, hogy elegendő tehetsége vagy az aerarialis transportumokat, minden haladék nélkül a' meghatározott helyre küldeni; másként szabadságában fog az aerariumnak állani, a' Társaságnak engedtetett transportumokat másoknak is által adni. —

5. A' canálishoz szükséges cataractaknak, avagy emeltsős kapuknak, hidaknak és hajóknak építésére szükséges fa és deszka fog engedtetni a' Társaságnak a' Betsei és Kanisai erdőkben, az alább fel jegyeztetendő árron, mellyet az épületnek végződése után három esztendővel köteles lesz le fizetni. Tudnillik egy tölgyfa gerendáért 1 for. 12 kr.: egy lágyfa gerendáért 45 kr.; egy közép szerű fenyő gerendáért 36 kr.; egy alább valóért 24 kr. ö 100 darab deszkáért 15 forintot; a' több fa pedig, a' mennyire a' publicum szükségének, és a' kamarális érdekek kára nélkül meg eshetik, az erdő taksájának elő engedésével, a' canálisnak végződése után fizettetendő közönséges árron fog adattatni, és ezen summa az aerariale transportumért esendő fizetésből le vonattatni.

6. A' canálisnak építésére 200 ezer forint fog a' Társaságnak a' kamará által költsön adattatni, még pedig a' maga kívánsága szerént, első esztendőben 40000, a' második és harmadik esztendőben az építésnek kezdete után, mindenkiben 80000 forint 4 pro cent interesért. Hogy pedig ezen költsön adattatandó summáért a' Fels. aerarium an-

nyival bátorságosabbá tétetessen, mind addig semmi sem fog kiadattatni, valameddig meg nem mutatódik, hogy a' Társaságnak tagjai annál sokkal nagyobb summát adtanak légyen az építésre. És így meg vagyon határoztatva, hogy a' Bátsi kamarális Administrator, kinek szeme előtt fog ez a' canális építetni, mindenkor jól meg vizsgállya, mitsoda költséget fordithatott a' Társaság, rész szerént a' materialéknak vételére, rész szerént a' tsatornának ásatására, az emeltsős kapukra, a' hidakra, 's több ezekhez hasonló dolgokra; 's így olztán, hogyha bizonyos lejénd, hogy két annyi költséget tett a' Társaság, mint a' mennyit költsön akar a' Fels. aerariumtól fel venni, fogja az udvari kamara az első elztendőre meg határoztatott 40000 forintokat fizetni, a' következő két elztendőekben pedig a' 80, 80 ezer forintokat. Hogyha tökéletességre menénd a' canalis, a' költsön adattatandó summáért első jussa fog ahoz lenni a' Fels. aerariumnak. Hogy pedig minden esetre bátorságos lehessen a' Fels. aerarium, ha szinte elegendő nem lenne is, az öszve tétetett egy millió forint a' canalisnak tökéletességre való vitelére, és a' Társaság sem akarná a' héjanosságot ki pótolni, sőt félbe szakasztaná annak további épitetését, a' melly miatt veszedelemben forogna a' Fels. aerarium által adattatandó summa; azon esetre köteles leszen ezen Contractusnak ereje mellett a' Társaság, még annyi költséget adni maga erszényéből, a' mennyi az épületnek tökéletességre való vitelére, és a' hajókazásnak valóságos állapottyára kívántatni fog. Ennekfelette köteles leszen a' Társaság, mind ezen summának elztendőnként 8000 forintból álló interesét, mind magát a' töke pénzt, a' canalisnak el végződése után 10 elztendő el forgása alatt 15 vesben, az interessenkivül, elztendőnként 13333 forintot, és 20 krajtzárt le fizetni, hogyha pedig csak egyizer is el mulatná azt le fizetni, azon summa az aerariale transportumokért esendő bérből húzattasson le.

7. Mindennek szabad leszen ezen 13 $\frac{1}{2}$ mélföldni hosszúságú canalison tulajdon hájójával is jární, bizonyos, és merseklett harminthead fizetés mellett, t. i. minden mázsától egy mélföldre fél krajtzárért; holott minden bajnak, avagy perpatvarnak el kerülésére, a' folyó portékákra nézve egy akó egy mázsára, egy kila gabona vagy búza $\frac{3}{4}$ mázsára, egy kila tenkely és zab pedig $\frac{1}{2}$ mázsára fog számláltatni, melly bérnek avagy harmintheadnak idővel való alább szállítására hatalma leszen ugyan a' Társaságnak, ellenben a' felsőbb helytől való engedelem nélkül soha sem öregbitheti azt. — Ezen bérért köteles leszen a' Társaság, minden másféle fizetés nélkül, magálovait adni, a' vitetendő portékáért, az egész canalison által jót állani, és azon hajókat üresen vissza vitetni. — Hogyha pedig valakinek tettzeni fog maga portékáját a' Társaságnak hajóin, az egész canalison által vitettetni, köteles leszen a' Társaság az egész canalison lejendő által vitelért, egy akóért, vagy mázsáért 9 krajtzárnál, a' gabonának kilájáért 7 krajtzárnál, a' tenkelynek, és zabnak kilájáért pedig 5 krajtzárnál többet nem kívánni, 's nem venni, és ezen bérért, mind lovakat, mind hajós legényeket állítani.

8. Kegyelmissen meg engedi ő Felsége, hogy ezen canalis, minden ahoz tartozó emeltsős kapukkal és hidakkal; nem külömben minden azonsatornán által menendő személlyek ladikjaikkal egyetemben, a' privilégiált 25 esztendőök alatt, minden adótól és harmintheadtól mentek légyenek, és így senkinek semminémű szin alatt szabad nem leszen, a' fellyebb fel jegyzett assecurantz és vivő béren kívül, sem a' hidakon, sem a' vizén való által menetelért, leg kissebb adót is kívánni.

9. Meg engedi ő Felsége, a' Társaságnak kérésere, hogy ezen canalis ő Felsége általma alatt légyen; és hogy vitorlái, a' Magyar országí tzimert, és ezen felül írást viselhesse: *Magy. Kir. privilégiált hajókázó Társaság.*

10. Kegyelmes rendelést fog ő Felsége a' rendszer helyen arról tétetni, hogy senkiuek se meg ne engedjessen, a' canaliának helyén, és annak töltésén valamit építeni, sem az abban lévő viznek valamely részét másúvá venni, vagy akármi úton módon a' hajókázást meg akadályoztatni, avagy valamit miveini a' töltés körül, a' melly által viz áradás okoztatthatna. Ellenben a' Társaság is köteles leszen, az építendő canali által okoztatható viz áradásokért jót állani, és a' szomszéd birtokosoknak károkat a' betsüés szerént, meg fordítani

11. Meg engedtetik a' Társaságnak, hogy minden canalihoz, annak töltéséhez, nem különben annak épüeteihez, és a' lovak legeltetésére szükséges földeket, pénzen meg szerezzessen; még pedig úgy, hogyha azon szántó és legelő földek a' jobbágyok urbariumának valóságához tartoznak, a' Vármegye földmérője által méretnessenek, és ülésekre osztattassanak fel, a' mellyekre esendő urbarialis töke pénzt, és azoknak terméséktől adattatni szokott adót, azon esetre, hogyha azok helyett más földeket nem adhatna az uraság, elztendönként, és a' szokott időben, fizesse meg a' Társaság. Ellenben az allodialis, az az, a' földes urasághoz tartozó földek, légelők, ingoványos helyek, tavak, és más nem miveltehető földek, a' köz halzonra nézve, ingyen adattatnak a' Társaságnak, azzal a' fel tétellel, hogy a' földes uraság jussainak fenn tartására nézve, elztendönként egy forintot fizessen az aerariumba. — A' Zombori szabad Kir. városhoz tartozó földek pedig commissió által betsütesse nek meg, és az ott gyakorlásban lévő ár szerént fizettessenek kikélsz penzel, meg pedig a' munkának el kezdése előtt.

12. A' privilégiált, és az épület végződése után kezdendő 25 elztendőknek el telések után, szabad légyen az Aerariumnak azon canali magához váltani, a' melly esetre köteles leszen a'

Társaság, mind az ahoz tartozó és ingyen adotta ott kamarális földeket hasonló módon ingyen vissza adni, mind más arra fordított földeket, a' canalissal és minden ahoz tartozó épületekkel együtt kész pénzért, egyenes, és részre nem hajló meg betsültetés mellett a' Kamarának által adni. — Hogyha pedig ekkor nem fogna a' Magyar Kamarának tetizen ezen canalist magához venni, hanem az után is bizonyos, és meg határozottatott elztendőkre által engedni a' Társaságnak; tehát ezen második epochának, az az, időjartának el telése után, újobban betsültessen meg a' canalis, és az ahoz tartozó dolgok és földek, és a' szerént fizetessenek meg, a' midőn a' privilegiált elztendőknek el telések után, mindenkor vissza vehesse az aerarium, az aerariale transportokra nézve kötött kötelességét, és tettése szerént, akárkivel mással új contractusra mehesen.

13. Kegyelmesen megengedi ő Felsége, hogy a' tökéletességre vitetendő canalis ő Felsége nevető: *Ferentz canalisának* neveztesse. — Költ Budán 27. Martii 1793. (L. S.) *Szetsén Sándor* m. p.; *Gr. Batthyan Kajetán* m. p.; *Klaus József* Könyvtartó m. p.; *Orlandiny Antal* m. p.; *Gr. Apponyi Antal*, mint a' Társaságnak Directora, a' Társaság képeben m. p.; (L. S.) — *Gr. Harrach János* mint Director, a' Társaság képeben m. p. (L. S.) *Kiss József* m. p. *Kiss Gábor* m. p. (L. S.).

Az ezen Contractus szerént ki adattatott Kir, privilegiumot jövő alkalmatossággal szórúl szóra bé fogjuk a' Magy. Kurirba iktatni.

Hadi Történetek.

Heidelbergai fő kvártélyából azt írja *Nov. 17* dikén *Albert Saxóniai* és *Tesséni Kir. hertzeg*, hogy a' *Nov. 11* dikén tett szerentésellen ki mene-

telű próbájokat helyre akarván hozni a' Frantziák, mingyárt következett éjjel szüntelen való mozdulásban vóltanak, és egynéhányszor fel lár mázták *Brezenheimban* örrön állott vitézeinket. Reggeli 7 órakor imitt amott mutatták is magokat, és az ott lévő tetöket, mind jobbra, mind balra elfoglalták, gyalogsággal és ágyúkkal meg rakták, hanem még ekkor semmit sem méreszlettek, artillériánktól való feltekben, ottan kezdeni. Ellenben a' sz. Kereszti sántzokból, mingyárt reggeli 8 órakor hat, a' *Laubenheimi* tetökről pedig 5 ágyúkból kezdetek a' *Weisenau* töltéseknek készítésében foglalatoskodott embereinkre ágyúzni, melly által a' szabad mezőben a' munka meg akadályoztatott, hanem a' hó befedezve vóltak a' munkások, ottan semmi hátra maradast nem szenvedett. Ugyan ekkor két colonnében, és két ágyúval nyomúttak előbre *Mombachtól* és *Gunzenheimtől*, vissza nyomták ottan állott forpostjainkat, és magok a' colonnék a' hegynek oldalán meg állapadván egészlen a' vizes sántzig ki küldötték plenkirozó lovasaikat, 's azokat szüntelen ágyúik által fedezték, úgy hogy tellyességgel nem lehetett az *Ingelheimi* szigetben lévő ágyúinknak hozzájuk férni. Ellenben a' *Gunzenheim* alatt vakmerőségből előbre nyomútt Frantzia számos lovasokat egyszeriben vissza üzték a' *Waldeck* dragonyos regementének egyik divisiója, és a' Palatinátusi könnyű szerű lovasságnak egy tsuportja, és ha a' *Gunzenheimi* szöllő hegyekben el rejtetett Frantzia gyalogság a' mi kavallériánknak előbre való nyomulását meg nem akadályoztatta vólna, töbnire mind elfogták vólna őket. Ezen tsatazás alatt, sok szalmát és másféle prédát hordattak ki a' Frantziák *Mombachból*, *Günzenheimből* és *Bretzenheimből*, és csak esteli alkonyodáskor izü tenek meg a' tüzeléstől. Sem a' mi, sem az ellenség veszteségét meg nem határozhatta a' *Moguntziai* vár commendánsa, *Neu Ts. K. Generál Májor*, ezen jelentésnek *Albert* hertzeghez lett küldésének alkalmatosságával, annyit mindazál-

tal előre értésére adatott, hogy egynéhány hadi tiszteink, nevezetessen a' maga adjutánsa, *Dietz Lascy* regementéből való fő hadnagy is sebbe estenek.

Manheim körül is egynéhány napokon szorgalmatossan munkálódtak a' Frantziák az új sánizokon, és *Nov. 15-ikét* követett éjjel el is akarták azokat végzeni. Mivel pedig ezen ő sántzaik igen közel vóltanak a' mi forpostyainkhoz, és külömbkülömbféle hírek szárnyaltak fel tételeik felől; szükségesnek itilte *Gr. Wartensleben* hadi Tár-mester azon sántzaiknak el rontatását, 's azon végre ki is küldötte *Zschok* Strasoldo gyalog regementebeli Obristlajtinántot egy gyalogokból és lovasokból öszve kaptsolt osztálllyal, vezérül adván melléje *Stutterheim* kapitányt a' Generál Stáb-tól. Ez a' kapitány előre menvén a' lovasokkal, miogyárt a' sarampónál a' Frantziákra bukkant, kiket leg ottan széllyel üttenek vadász katonái, ő maga pedig a' több katonasággal és ágyúival, tsendesen mind előbb előbb ment. Az alatt a' fent nevezett Obristlajtinánt is el kezdetvén a' tüzelést, sűrű ágyú golyobisai által annyira el rettentette, a' Frantzia munkásokat, hogy mindnyájan, mint a' héjától rettegő tsirkék, széllyel futottak, 's félben hagyták munkáikat. Ekként végbe vivén a' fent említett tisztek a' réájok biza-tott dolgot, vissza vezették seregeiket.

Gr. Clerfayt jelenti *Méhrheimi* fő kvártélyából, hogy *Nov. 9-ikén*, a' Frantziák, és *Wésellel* által ellenben *Burich* alatt vigyázott forpostjaink közt történt véres tsatában 1 fő tisztt, 12 köz ember és 5 ló esett el; 39 köz ember és 6 ló kapott sebet; 1 fő tisztt, 36 köz ember és 11 ló fogattattak el. A' tsatában meg hólt tisztt vólt *Hönig* Stuart gyalog regementjéből való fő hadnagy. — Az ellenségnek veszteségét bizonyossan meg nem há-tározhatta, és így meg sem írhatta *Clerfayt* hadi vezér.

Alessandriából azt írja, és jelenti Gr. Wallis hadi Tármester a' Fels. udvari hadi Kancelláriának, hogy 1000 emberből álló Fr. segítő sereg ment *Onegliából*, *Riviera di Ponentebe*, és *Loanóból* is annyi számú marsirozott *Vadoba*. — A' kémekek is arról tudósították a' fent nevezett Ts. K. hadi Tármestert, hogy *Nizzába* sok Franzia seregek varattatnak, a' mellyek e' jövő télen által *Génuá* felé akarják magokat ki terjeszteni.

Ezen folyó esztendőben, múlt Octobernek 21-ikén költ 33 ik Kurirnak 502 ik lapján, a' Bétsi diarium után, mellyben gyakorta hibássan tétetnek fel a' nevek, kiváltképen pedig a' magyar nevek, mellyeknek ki mondásához és le írásához az idegen nyelv és penna nem szokott, többek közt ezeket irtuk: A' *Vétsei* huszár regementéből: *Spiegelberg* Obester, *Skaritzá* Obristlajtnánt, *Peyer*, *Magi* (talán ennek is Nagy vólt a' neve) *Lindenberg*, *B. Hutten*, *Janovich*, és *Gamesek* kapitányok; *Horváth*, *B. Prónay*, *Lepossa*, Gr. *Wartensleben* és *Hessy* fő hadnagyok s. a' t. Az utólsóról azt jegyzi egy Erd. olvasóm múlt Novembernek 9 ikén hozzám utásított betses levelében: Hogy ez, *ügymond*, nem *Hessy*, hanem *Illésy* hadnagy lett legyen vagy annak kellene lenni, mind a' bizonyittya, hogy azon Nemes Regementben *Hessy* nevű fő hadnagy nintsen, és nem is vólt; mind az, hogy a' Regementől hozzánk jött magános tudósítások, *Illésy Sándor* fő hadnagy urat, Id. *Illésy János* Nagy Kúnsági Kapitány Úrnak fiát, a' *Trier* mellett történt tsatákban magát derekasan megkülömböztetnek lenni hitelessen írják, sőt azon tsatában a' leg kedvesebb paripája is ki lövetett alóla s. a' t. Végtére, magam is végere mentem a' dolognak egy azon regementből való, és most itten mulató tiszttől, a' ki azt bizonyittya, hogy semmi *Hessy* vagy *Hesse* nevű tiszt nintsen azon vitéz seregnél, következésképen, magam is megvagyok arról győzöttetve, hogy nem *Hessy*, hanem *Illésy* fő hadnagy úr vólt az, a' ki a' fent nevezett tiszt urakkal égyetemben ma-

át mások felett meg különböztette. „Könnyen meg engedem, sőt magam is úgy tartom, hogy az *Illésy* név helyett *Hessyt* irt a' levelet másoló, melly annyival könnyebben meg eshetett, hogy ha a' két I. helyett tsak egyet irt az originalis író, és a' német penna szokása szerént az I. közepébe egy pontotskat nyomott.”

Német Birodalom.

A' Rénus alsó részén fekvő tartományokban igen háborús aspectusok mutogattyák magokat. — *Weselből*, a' Westfáliai kerület Prussiai királyhoz tartozó tartománynak fő varasából jött tudósításból ezeket olvassuk: Tegnap, *úgymond*, az az, Novembernek 9 ikén, ismét látogatásunkra akartak a' republicanusok a' Rénus bal partyán jönni, mellynek oka e' vala, mivel ki tanúlták spionnyaik által, hogy *Büderich* környékén szorgalmatossan készítetnek a' sántzok, és hogy által akarnak az Austriai seregek a' Rénuson szállani. — A' látogatásunkra indúlt Frantziáknak 15 vagy 20 ezerre ment száma, nem említvén a' velek hozott ágyuknak számát. — Minthogy tsak egy batallion gyalogság, és egy divisio lovasság vólt a' Ts. seregek között a' Rénuson túl, és ezekhez is parantsolattyok ment, hogy mivel már *Nimwégen* az ellenség hatalmába esett, és így lehetetlen vólna a' fel tett tzeit el érni, mennyenek vissza a' Rénus jobb partyára, igen könnyen bóldogúlhattak a' Frantziák. — Az a' nagy serénység, a' mellyel előbre nyomúltak, és az a' dühösség, mellyel vitézeinket meg támadták, okozták hogy ezek a' keskeny hidon által nem jöhettek hirtelen, és így kéntelenek vóltak velek tsatába ereszkedni. Háromszor rohant az ellenség a' sántzokra, és a' hidat fedező batteriákra, és mindannyiszor vissza verettek a' Ts. seregek által, mig olztán végtére tsak ugyan kéntelenek vóltak az utólsóbbak az az, az Austriakusok, az elsőbkek nagy erejének engedni. Ekkor is pedig sürüen repüitek ellenek

az ágyú, kártats, és apró golyobisok, és hogyha a' várbán ki szegeztetett ágyúk által nem védelmezettek volna, lehetetlen vólt volna nékiek a' vizén által jönni. — Este tájban mind a' két részről meg szüntek az ágyú ropogások.

Moguntziának mostani környülállásairól, következő tudósítást olvasunk a' *Frankfurti* levelekben: *Nov. 12-ikén*, a' város körül való minden sántzaikból, keményen kezdetek a' Frantziák, mind nagyobb, mind apróbb fegyvereikből lövöldözni, úgy annyira, hogy délelőtt 11 óra tájban ki kellett a' tartalék seregeknek rukkolni. — Az ostromoltak kiváltképen sz. kerest ellenintézték ágyú lövéseiket, holott a' kö keritesen túl egy batteriájok vólt a' Frantziáknak. — Délben maga a' fő kormányozó vezér *Albert* hertzeg is megjelent *Moguntziában*.

Keményen meg vagyon a' lakosoknak parantsoltatva, hogy az ágyúzás közben, senki se mérfellyen, a' töltésekre, sántzokra, avagy a' templomoknak tornyaiba menni, hanem kiki tsendessen folytassa kézi munkáját, másként, valaki ellenkezőt fog tselekedni, minden személy válafzás nélkül, 15 pátzá mérettetik a' hátúlsó pofájára. Ennekfelette az is meg vagyon parantsolva, hogy minden tsüröknek és házaknak fedelezetjére, a' pintzéknek ajtaira és ablakjaira nedves ganajt hordjanak, és nagy vizzél tölt kádakat 's hordókat helyheztessenek az uttzákra. — Minden vas árosoknak és más kereskedőknek meg vagyon parantsolva, hogy 24 óra el forgása alatt, minden nállok lévő puskaport vigyék be a' katona magazinumba, holott azoknak árra le fog fizettetni.

Frigyes Belgyiom.

A' Bétsi diárium azt beszéli *Nimwégennek* környülállásairól, hogy az ott vólt örizet már capitulatióba botsátkozott a' Frantziákkal, a' midőn a' helytartó fejedelem maga is oda bé men-

vén, a' várasnak fel adattatását meg akadályoztatta, a' már ki költözött seregeket vissza hivatta, és az ostromló ellenségre való ki tsapást parantsolta. Mivel pedig ez által sem érhetette el fel tett tzellyát, sőt meg erősebben lövöldöztek amazok mind a' várast, mind a' *Waal* hidját, kéntelen vólt a' katonai őrizet *Nov. 8-ik* napját meg előzőtt éjjel azt oda hagyni, a' midön egy hollandiai batallion, és az egész *arriere garde*, az az, az utól ménő sereg, fogságba estenek.

Oct. 31-ikén le Maire Frantzia Generálnak fia, és adjutánsa egy trombitással bé mentek *Bréda* városába, hanem egy óra múlván ismét ki mentek onnan. Mitsoda követségben mentenek legyen oda bé, ki nem hirdettette a' várnak kormányozója; de töbnire úgy vélekednek a' benn válok, hogy a' nevezett Fr. Generál fel kérette vólna a' várast.

Nov. első napján *Amsterdámban* egynéhány ládák arestáltattak le, mellyekben 24 ezer kések találtattak, és egyenesen a' váras palotájába vitettek bé. — A' minap meg fogattatott lakosok, már egynéhány izben kérdőre vonattak. — *Dandelot* Fr. Generál tromfot tromfal akarván vissza ütni, *Herzogenbuschban*, egynéhány nevezetes és az Órániai hazhoz igen hiv lakosokat el fogattatott, és azt mondotta, hogy a' mint fog az *Amsterdami* magistratus amazokkal bänni, úgy fog ő is ezekkel. —

Helvétzia.

Genevában nyóltz személly lövettetett agyon azok között, a' kik azon Köz társaságnak Frantzia országgal való egyesítését sürgették. — Még most sints vége az ott való nagy contributiónak, melly ha tökéletességre vitettetik, 10 millió livrára fog menni, és még most sem tudatik, mitsoda végre fog fordittatni. A' gazdag aristocra-

tak 40, a' közép sorsúak 20, a' patrióták pedig csak 4et fizetnek 100-tól. — Néhány gazdag lakosok 100 ezer tallér birságra is büntetettek. — *Soulavie* ott tartozkodott Fr. agensnek gonosz magya viselete közönséges bizodalmatlanságot indított a' Helvétusokban.

Egynéhány vidékjeiben Helvétziának nagyon fel hágott a' fekvő jószágoknak az árra. A' helységeknek birái, és predikátorok, a' kik fizetéseiket leg inkább, a' föld terméséből vették, igen szerentsések ez által. — A' melly parocnia a' revolutió előtt 500 forintot vitt bé esztendeig, már most 8 's 900 sőt több forintot is bé viszen. — Az által menő kereskedés, rendkívül nagy, és minden cantonokban ugyan, de kiváltképen a' Bernaiban nagyon meg gazdagodtak a' lakosok. — *Friburgban* 6000, *Solothurnban* 4000, *Bernában* 9000, *Konstantziában* 7000 emigránsok tartózkodnak. — A' *Lyon*i fabrikánsok ismét vissza térnek hazájokba, nemcsak szabadságot, hanem hivatalt is vévén, de kiváltképen azon okból is, mivel a' *Konstantziában* lévő nemes Frantziák, kiknek feleségeik elég munkát találtak nállok, sok bosszuságot okoztak nékiek.

Harmadszori Tudósítás.

Bihar Vármegyében, Szekelyhid, és Diószegh uradalmak részéről, *Leta* nevű helységben, jó hizott sertések, mintegy 250 darab, most fő yó esztendőben esendő D cembernek 12 ik napján licitatio, avagy kótyavegye által el fognak adattatni; azért a' kinek kedve lejénd jó hizott sertéseknek vételére, ne terheltesen a' meg irt időben, és helységben meg jelenni.